

ישראל מול איומים ביטחוניים חסרי תקדים

מאת האלוף (מיל') גרשון הכהן

מבט מבס"א מס' 1,342, 13 בנובמבר 2019

תקציר: האיומים האסטרטגיים המתהווים בימים אלה בהשראתה והנחייתה של איראן מחייבים את צה"ל לאמץ ללא דיחוי תפיסה מבצעית חדשה (ובכלל זה התארגנות מחודשת והצטיידות מתאימה) ואת הציבור הישראלי להיערך להתמודדות עם מצבי חירום נוכח איומים חדשים חסרי תקדים. זו המציאות כהווייתה, לא מניפולציה פוליטית.

ראש הממשלה בנימין נתניהו התריע לאחרונה על איומים חדשים המחייבים נקיטה בצעדי חירום מדיים. הרמטכ"ל אביב כוכבי אמר דברים דומים. ובכל זאת היו שטענו כי המדובר בעיקר ביצירת חרדה לצרכים פוליטיים. נכון כי כל אחד מהאיומים לכשעצמו אינו חדש, אך התלכדותם בהשראתה והכוונתה של איראן הביאה להיווצרות מערכת אסטרטגית חדשה, מצב אשר הופך מלחמה רב-זירתית - מצפון ומדרום, הן במעגל הקרוב והן בזה הרחוק - לתרחיש ריאלי. ישנם מומחים המכחישים טענה זו. אלא שיועצים ביטחוניים ופוליטיים כשלו לא פעם בזיהוי תהליכים ובחזוי העתיד מתוך העדר דמיון. במילותיו של דוד בן-גוריון: "המומחים מומחים למה שהיה לא למה שיהיה".

להיחלשות הדומיננטיות האמריקנית במזרח התיכון השפעות רבות ומרחיקות לכת, בראש ובראשונה הגברת הסיכון לפריצת מלחמות ללא כוח מרסן העשוי להביא לסיומן בזמן רצוי. מגמה זו אינה נובעת אך ורק מהשינוי במדיניותו המזרח תיכונית של הבית הלבן. היא קשורה במידה לא פחותה בשינויים הניכרים שחלו בשדות הקרב, כהופעת אמצעי לחימה מתקדמים בתפוצה רחבה ובהישג יד לכל דורש, שפגעה קשות בעליונות הכוח הצבאי האמריקני.

לאבחנה זו ניתן בשנים האחרונות ביטוי מקיף בפרסומי משרד ההגנה האמריקני המשקפים את ההבנה בדבר זמינותן של טכנולוגיות ומערכות צבאיות מתקדמות לגורמים אזרחיים ומדינתיים רבים, ובכלל זה איראן. כך למשל השתתפו בתקיפת מתקני הנפט הסעודיים נחילים של טילי שיוט ומל"טים המוכוונים על-ידי טכנולוגיות מתקדמות של עיבוד מידע שאפשרו את ההתגברות על מערכת המכ"ם והדיוק בפגיעות. מל"טים וטילי שיוט נמצאים ומופעלים זה מכבר על-ידי המורדים החות'ים בתימן ואף מורכבים שם בהדרכה איראנית. המדובר במאזן כוחות חדש המעצים את ההשפעה האיראנית בתימן, בעיראק, בסוריה ובלבנון והמאיים על יציבותה של ירדן.

מרכיב נוסף בשינוי המערכתי טמון בהתעצמותם הצבאית של חיזבאללה וחמאס - ארגוני טרור שהפכו זה מכבר לכוחות צבאיים סדורים ומאורגנים. "צבאות טרור" אלו, כפי שהגדירם הרמטכ"ל כוכבי, מאורגנים בגדודים ובחטיבות, במערכי אש רחבי היקף הנתמכים על-ידי מערכי מחקר ופיתוח, רכש והצטיידות, והנשלטים על-ידי מערכת פיקוד

ושליטה מתקדמת. בהכוונה והדרכה איראנית נמצאות בידיהם אף מערכות נשק מתקדמות כמל"טים ורקטות/טילים עם יכולות דיוק משתפרות.

בעת מלחמה עתידים שינויים אלה להעמיד בפני ישראל אתגרים משמעותיים בהגנת העורף האזרחי. במאמר בלתי מסווג בביטאון של אגף המבצעים פירט אלוף פיקוד העורף תמיר ידעי את מרכיבי האתגר החדש וקבע כי "למרות שמגמות השינוי באיום על העורף ידועות לכולם בפיקוד העורף ובצה"ל, השינוי המצטבר באיום לא הוגדר". במרכיבי האיום המצטרפים יחד לאיום חדש הוא מנה לא רק את מתקפת האש רחבת ההיקף לשיתוק העורף הישראלי - תוך פגיעה קשה באזרחים ובמרכזי התשתית הלאומית - אלא אף את המאמץ המתפתח בחיזבאללה וחמאס להעברת הלחימה לשטח ישראל בתקיפות קרקע רחבות היקף.

הצטברותם והתלכדותם של איומים אלה ויכולתם להופיע בסנכרון מתואם בעת ובעונה אחת הופכת את משוואת האיומים לדבר השונה במהותו מהמשוואה המוכרת בעבר: השינוי הכמותי הופך לשינוי איכותי המחייב התארגנות חדשה ומתאימה שכן סדר הכוחות של צה"ל, במערכי הסדיר והמילואים, אינו מספיק למלחמה רב-זירתית כוללת ואינו ערוך למתן מענה מספק לכלל האיומים בהופעתם יחד.

גרסה ערוכה של מאמר שהתפרסם בישראל היום ב-8.11.2019.

**אלוף (מיל") גרשון הכהן הוא עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים. שירת בצה"ל במשך ארבעים ושתיים שנים. פיקד על חיילים בקרבות מול מצרים וסוריה. לשעבר מפקד גיס ומפקד המכללות הצבאיות.*